

Legamaster kwalitatief onderzoek 2017

Het gebruik van schrijfooppervlakken binnen het
bedrijfsleven en het onderwijs in Nederland en
Duitsland

Publicatiedatum: februari 2018

INLEIDING

Achtergrondinformatie

Digitalisering is van invloed op de toekomst van schrijfoppervlakken

Schrijven is één van de oudste communicatievormen. Elk handschrift, op jonge leeftijd aangeleerd en verder ontwikkeld via jaren van oefening, is uniek. Het is een afspiegeling van onze individualiteit en tevens één van de basisvaardigheden waarover bijna 86% van de wereldbevolking beschikt. Maar de toekomst van schrijven met de hand zou wel eens onzeker kunnen worden. Megatrends zoals digitalisering leiden tot grote veranderingen in omgevingen en situaties waar tot voor kort altijd met de hand werd geschreven – zowel in ons persoonlijke leven, het onderwijs als het bedrijfsleven. Aangezien we voor het vastleggen en verwerken van informatie tegenwoordig toetsenborden en touch-opppervlakken van digitale apparaten gebruiken, lijken analoge schrijfoppervlakken zoals de welbekende whiteboards en flipovers hun bestaansrecht te verliezen. Het zijn instrumenten die ons doen denken aan tijden ver voor de digitale omslag. De technologische mogelijkheden van deze overstap naar digitaal gaan gepaard met ingrijpende veranderingen in de werk- en onderwijsomgeving. In huddle rooms en klaslokalen zien we tegenwoordig grote schermen en interactieve borden of tablets, die naadloos aansluiten bij nieuwe Agile-werkmethoden zoals Scrum en Design Thinking

Maar afgezien van deze overduidelijke verschuivingen; zijn deze eerste indrukken misschien bedrieglijk? Hoe gaat de toekomst van het schrijven er echt uitzien? Welke schrijfoppervlakken zullen overleven, en welke wellicht niet? En zeker niet op de laatste plaats: welke behoeften en oorzaken gaan er schuil achter die ontwikkelingen

Legamaster, een bedrijf dat zich specialiseert in oplossingen voor visuele communicatie, heeft een kwalitatief onderzoek uitgevoerd om meer inzicht te krijgen in de manier waarop digitaal en analoog schrijven zich de komende jaren zal ontwikkelen.

Legamaster streeft naar een klantgerichte benadering en een beter inzicht in behoeften en wensen van haar doelgroep. Om grip te krijgen op de huidige en toekomstige ontwikkelingen

in de markt en oplossingen met toegevoegde waarde te kunnen bieden, is dit onderzoek uitgevoerd. Het onderzoek werd in de eerste helft van 2017 uitgevoerd en is gebaseerd op de resultaten van 44 kwalitatieve, semigestructureerde interviews met vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven en het onderwijs in Duitsland en Nederland.

Deze whitepaper geeft een overzicht van de belangrijkste bevindingen van dit empirische onderzoek.

BEDRIJFSLEVEN

ONDERWIJS

ESSENTIËLE RESULTATEN

1. Schrijven is een sociale bezigheid

Visualisatie als ondersteuning van creatieve processen en gevolg van Agile werken

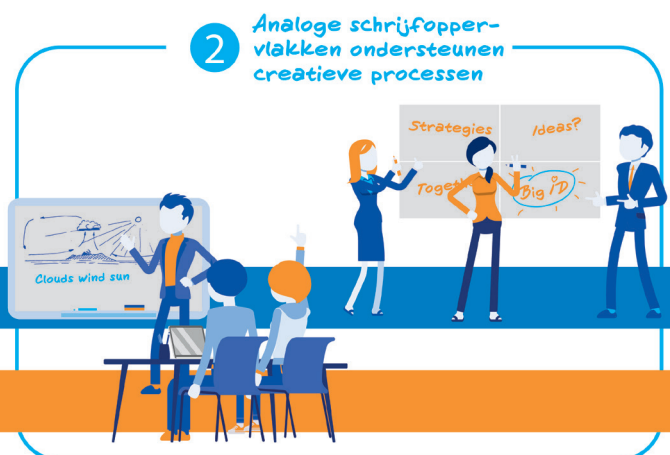
1 Bij navraag naar de rol van het schrijven binnen het bedrijfsleven en het onderwijs, ziet het merendeel van de respondenten het gebruik van schrijfoppervlakken van groot formaat als een sociale bezigheid. In het bedrijfsleven worden schrijven en het visualiseren van gedachten vooral beschouwd als kernelementen bij het gezamenlijk ontwikkelen van ideeën en strategieën. Binnen het onderwijs, daarentegen, gebruiken docenten schrijfoppervlakken als centraal middelpunt tijdens lessen. Daarnaast maken ook studenten steeds vaker gebruik van schrijfoppervlakken als gevolg van actieve leermethoden. Niet alleen de context waarin het gebruik plaatsvindt is van invloed op de rol van schrijfoppervlakken; ook de specifieke activiteit en het doel van de toepassing zijn belangrijke factoren. Volgens eindgebruikers hebben de verschillende klassieke, analoge schrijfoppervlakken zeer verschillende doelen en toe-

passingen. Whiteboards worden vaak gebruikt om dynamische informatie te visualiseren, bijvoorbeeld voor het in beeld brengen van processen of de ontwikkeling van ideeën in een vroeg stadium. Terwijl flipovers meestal worden gebruikt

voor het presenteren van statische informatie zoals een agenda, een samenvatting, een opsomming van bulletpoints of vooraf gemaakte overzichten met tekeningen en nadere toelichtingen ter ondersteuning van trainingssessies.

2 De resultaten van het onderzoek tonen aan dat whiteboards vooral effectief ondersteunen bij creatieve processen. Het schrijf- en tekenproces stimuleert onze creativiteit en daarom geven eindgebruikers in het bedrijfsleven én het onderwijs de voorkeur aan analoge oppervlakken. Binnen het bedrijfsleven worden analoge schrijfoppervlakken

vaak gebruikt voor brainstorm-sessies, probleemanalyse, mindmapping, en voor het in kaart brengen en bewaken van projectplanningen.

In het onderwijs worden analoge schrijfpoppervlakken hoofdzakelijk gebruikt om het lesmateriaal verder uit te diepen. Een analoog schrijfpoppervlak wordt gezien als het perfecte instrument om creatief en direct in te spelen op vragen en opmerkingen van studenten. Dankzij het gebruiksgemak komen whiteboards goed van pas als er tijdens de les een element van improvisatie nodig is. Zoals een respondent opmerkte: “Als je schrijft, geef je als het ware een live presentatie, die in sommige gevallen zelfs sterker overkomt dan een PowerPoint- of andere digitale presentatie.”

3 Aangezien er steeds meer waarde gehecht wordt aan Agile werken, wordt een toename van visualisatie verwacht. Zowel in Duitsland als Nederland zal het belang van Agile werken de komende jaren sterk toenemen, vooral in het bedrijfsleven. En omdat visualisatie een hoofdaspect van Agile is, zullen producten voor visuele communicatie, zoals stiften, magnetische symbolen, (zelfklevende) notitiebriefjes en grote schrijfpoppervlakken, veel intensiever worden gebruikt. “Agile werken leidt tot een groeiende vraag naar (grote) beschrijfbaar wanden”, aldus één van de respondenten. Zijn collega voegt daaraan toe dat “het verloop van een project in beeld moet worden gebracht door middel van schrijfpoppervlakken, notitiebriefjes en zelfklevende symbolen” om het zo aannemelijker en geloofwaardiger te maken.

4 Binnen het onderwijs doet het Agile werken zijn intrede in de vorm van actieve leermethoden en – net als in het bedrijfsleven – zien we dat deze benadering leidt tot een toenemende behoefte aan visualisatie en producten voor visuele communicatie. Doorgaans vergen deze leermethoden veel teamwerk en coöperatieve leerstrategieën. Visualisatie van werkprocessen speelt daarbij een belangrijke rol. In Nederland worden Agile werkmethoden, zoals Scrum, tegenwoordig ook als onderwijsmethode toegepast. Weliswaar is deze ontwikkeling nog niet waarneembaar op de Duitse markt, maar gezien de rol van de Nederlandse markt als voorloper op het gebied van visuele communicatie en samenwerking op Europese schaal, kan deze trend op de korte tot middellange termijn ook worden verwacht in andere Europese markten. Producten zoals (Scrum-)posters en notitiebriefjes, die voorheen alleen gangbaar waren binnen het bedrijfsleven, worden tegenwoordig ook in het onderwijs gebruikt om projectplanningsprocessen en leertrajecten te visualiseren en bewaken.

3 Agile werkmethodes
leiden tot meer
visualisatie

4 Nieuwe (actieve)
leermethoden leiden tot
meer visualisatie

ESSENTIËLE RESULTATEN

2. Afmeting en design zijn van belang!

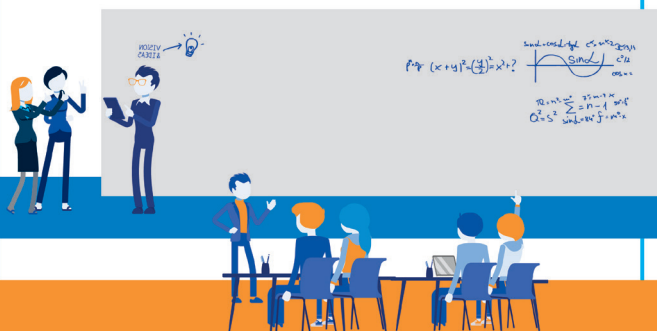
De breedte van het schrijffoppervlak is belangrijker dan de hoogte

1 Zowel in het bedrijfsleven als in het onderwijs geven gebruikers voorkeur aan grote schrijffoppervlakken. 'Hoe groter, hoe beter'. Daarmee lijkt iedereen het eens te zijn. Toch moeten we het formaat vanuit een andere hoek benaderen. Een interessante bevinding uit het onderzoek van Legamaster is dat de breedte van het schrijffoppervlak belangrijker is dan de hoogte. Gebruikers willen tijdens het schrijven geen beperkingen en onderbrekingen, zodat ze kunnen doorgaan met schrijven als ze voor het schrijffoppervlak op en neer lopen – denk hierbij bijvoorbeeld aan een volledig beschrijfbaar wand.

Gebruikers in het bedrijfsleven en docenten hebben graag een volledig beeld van het totale proces van ideeontwikkeling, van het eerste concept tot het eindresultaat. Notitiebriefjes en tekeningen moeten zichtbaar blijven op het bord en volledig in kaart brengen wat er tijdens een vergadering of les is besproken en ontwikkeld.

1 Hoe groter, hoe beter

2 Gebruikers hebben graag een whiteboard zonder bedrukking

2 Naast hun voorkeur voor brede oppervlakken zien gebruikers ook graag blanco oppervlakken, zonder enige opdruk, vooral bij creatieve processen. Voorbedrukte oppervlakken zijn gangbaar voor planningswerkzaamheden en worden binnen het bedrijfsleven als een voordeel gezien. In het onderwijs worden matrixstructuren als nuttig beschouwd, bijvoorbeeld als extra ondersteuning tijdens wiskunde- of natuurkundelessen.

3 Vooral gebruikers in het bedrijfsleven stellen een fraai ontwerp op prijs. Maar hoewel er veel belang aan design wordt gehecht, is en blijft functionaliteit doorslaggevend bij de aankoopbeslissing. Men wordt tegenwoordig steeds meer bewust van het feit dat de uitstraling van meubilair en apparatuur van invloed is op ons werk en onze prestaties. Een groot aantal respondenten ziet dan ook graag presentatiemiddelen die passen bij de inrichting van het kantoor. Dat neemt echter niet weg dat, met betrekking tot schrijfoppervlakken, een strak en tijdloos ontwerp, zelfs in trendy en kleurrijke kantoren, als standaard wordt beschouwd.

4 Naast het esthetische aspect van schrijfoppervlakken, is mobiliteit en multi-functionaliteit van belang. Vooral als het gaat om groepsactiviteiten, want in die setting is het belangrijk dat er ruimte wordt gecreëerd en snel van perspectief kan worden gewisseld. Een multifunctionele schrijf- en scheidingswand komt bijvoorbeeld uitstekend van pas om zowel extra schrijfruimte als individuele werkplekken te creëren.

ESSENTIËLE RESULTATEN

3. Analoge schrijfoppervlakken worden zeer intensief gebruikt

Opleving van analoge schrijfoppervlakken

gebruikt voor presentaties, digitaal lesmateriaal of het spelen van interactieve spelletjes. Vanwege de toenemende beschikbaarheid van digitaal lesmateriaal worden digitale presentatieproducten als onmisbaar beschouwd. In beide segmenten worden echter de talrijke functionaliteiten van deze interactieve oplossingen beperkt gebruikt. Interactieve oppervlakken worden, zoals reeds eerder opgemerkt, vooral voor presentaties gebruikt en minder om informatie te noteren, bewaren of delen. Als belangrijke oorzaak voor het vaak beperkte gebruik van interactieve

1 De respondenten uit het bedrijfsleven die concrete ervaring hebben met interactieve oppervlakken, gaven aan dat zij deze digitale oplossingen vooral voor presentaties gebruiken.

Alle gebruikers uit de onderwijssector die tijdens het onderzoek zijn geïnterviewd, hadden ervaring met interactieve oppervlakken. Deze oplossingen worden overwegend

schrijfoppervlakken gaven de respondenten een gebrek aan goede training aan. Bijgevolg voelen veel gebruikers zich niet comfortabel bij het gebruik van interactieve oplossingen en maken ze niet optimaal gebruik van alle mogelijkheden.

2 Ondanks de digitalisatietrend worden analoge schrijfoppervlakken nog steeds zeer actief gebruikt. Met name bij manuele schrijfactiviteiten

1 Er wordt beperkt gebruik gemaakt van de talloze mogelijkheden van interactieve displays

2 Ondanks digitalisering worden analoge oppervlakken nog steeds actief gebruikt

hebben gebruikers in beide segmenten een nadrukkelijke voorkeur voor analoge schrijfpoppervlakken. Analoge oppervlakken worden ervaren als ‘authentieker en flexibeler’ en zorgen voor meer ‘intimiteit’ binnen een groepssituatie. In het bedrijfsleven worden analoge oppervlakken actief gebruikt, bijvoorbeeld voor samenwerking, brainstormsessies en ideeënvorming. Binnen het onderwijs worden analoge oppervlakken gebruikt om te reageren op feedback vanuit de klas. Dit omdat analoge oplossingen gemakkelijk, toegankelijk en dus snel inzetbaar zijn. Daarnaast hebben analoge oppervlakken de voorkeur voor brainstormsessies en andere projectmatige onderwijsactiviteiten.

3 Gezien de toenemende beschikbaarheid van digitaal lesmateriaal blijken digitale presentatieoplossingen onontbeerlijk te zijn in leslokalen. Alle respondenten waren het er echter mee eens dat analoge schrijfpoppervlakken ook in het leslokaal van de toekomst belangrijk blijven. Eindgebruikers uit het bedrijfsleven en de onderwijssector zeggen hetzelfde: ‘Schrijven blijft!’ Respondenten uit het bedrijfsleven zien een interessante nieuwe trend in tekenen en schrijven, en wijzen op een nieuwe presentatiemethode en wekwijze. Het tekenen en visueel maken van een boodschap met behulp van analoge middelen in plaats van een digitale presentatie is een

belangrijke trend geworden en heeft geleid tot een opleving van analoge schrijfpoppervlakken en accessoires; vooral binnen de demografische groep van de millennials is deze aanpak populair.

4 We kunnen er dus van uitgaan dat men analoge en interactieve schrijfpoppervlakken – in elk geval op de middellange termijn – naast elkaar zal blijven gebruiken. Analoge en digitale presentatieoplossingen vullen elkaar weliswaar aan, maar spelen verschillende rollen. Digitale schrijfpoppervlakken worden voornamelijk gebruikt om te presenteren, terwijl de analoge tegenhangers worden gebruikt voor het echte schrijf- en tekenwerk. Het onderzoek heeft ook aangetoond dat het kantoor van de toekomst meer schrijfpoppervlakken zal bevatten; van groot tot klein, analoog en digitaal. Ook leslokalen zullen in de toekomst blijven werken met analoge schrijfpopplossingen en digitale presentatieoplossingen. Aangezien de inrichting van de kantoren en leslokalen in de toekomst steeds meer op flexibiliteit en samenwerking zal zijn gericht, zullen zowel analoge als digitale schrijfpoppervlakken een belangrijke rol blijven spelen.

CONCLUSIE

Hoewel algemeen wordt aangenomen dat digitalisering het gebruik van analoge schrijfoppervlakken zal terugdringen, wordt deze hypothese niet ondersteund door het empirische onderzoek van Legamaster. Digitale oplossingen en interactieve schermen worden inderdaad steeds belangrijker, maar gezien hun speciale rol zullen analoge schrijfooplossingen essentiële hulpmiddelen blijven. Wanneer analoge middelen gebruikt worden tijdens het brainstormen of Agile werken, leidt dit tot meer interactie. Het bevordert menselijk contact. Creativiteit wordt gestimuleerd door in plaats van alleen digitale producten ook analoge schrijfoppervlakken te gebruiken. Dit geldt zowel in het onderwijs als in het bedrijfsleven. Een analoge live presentatie biedt toehoorders de gelegenheid om een proces beter te volgen en resultaten voor zich te zien. Dat geeft een nieuwe dimensie aan samenwerken. Bovendien zullen moderne werkmethoden zoals Agile de komende jaren steeds belangrijker worden in Duitsland en Nederland. Agile werken vraagt om specifieke oppervlakken om denkprocessen en uitkomsten te visualiseren. Alle respondenten geven aan dat ze een geheel proces of ontwikkeling graag op grote oppervlakken willen weergeven en volgen. De breedte van de oppervlakken zijn daarom belangrijker dan de hoogte. Het belang van voorbedrukte

‘Analoog en digitaal schrijven kan samen- gaan, en dat gebeurt ook.’

schrijfoppervlakken is slechts beperkt. In het onderwijs worden dergelijke bedrukkingen weliswaar in sommige gevallen nuttig gezien, maar het merendeel van de respondenten geeft de voorkeur aan blanco oppervlakken. Daarnaast wordt een tijdloos ontwerp gewaardeerd. Functionaliteit zal in beide sectoren altijd de belangrijkste eigenschap zijn. Een ander waardevol aspect is mobiliteit. Zo kan elke ruimte flexibel en eenvoudig aangepast en geoptimaliseerd worden. Digitale hulpmiddelen worden, in tegenstelling tot analoge, vaak alleen voor presentaties gebruikt. Dit vanwege een gebrek aan goede training en de perceptie van het gebruiksgemak. Al deze feiten in overweging genomen, heeft dit onderzoek uitgewezen dat analoge en interactieve schrijfoppervlakken in elk geval op de middellange termijn naast elkaar kunnen en blijven bestaan. Beide vormen vervullen verschillende rollen vanuit het perspectief van de gebruiker; maar alleen gecombineerd bieden ze een holistische oplossing voor visuele communicatie.